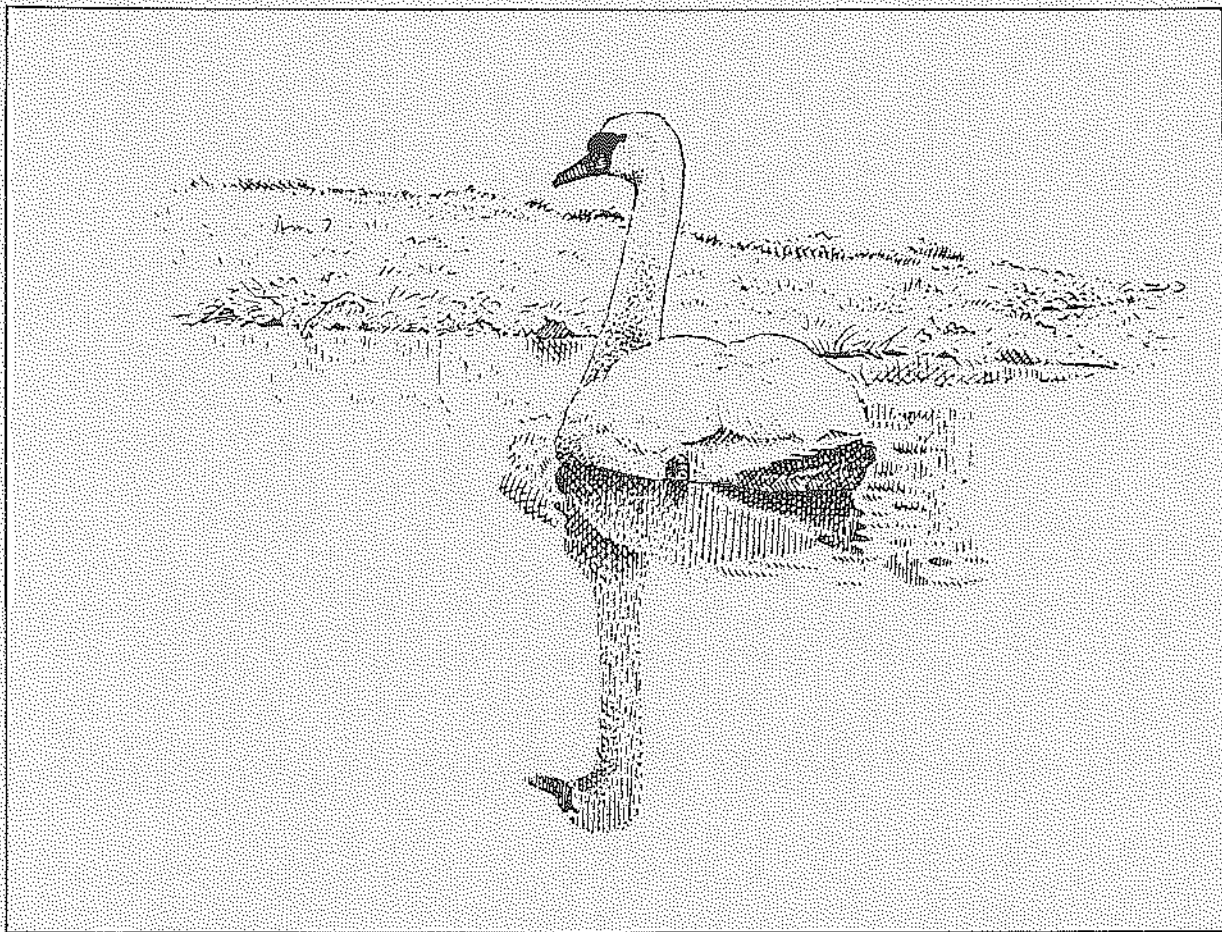

DE KNOBBELZWAAN
IN HET GOOI EN OMSTREKEN
IN 1991

F.H. VAN DE WEIJER

VOGELWERK GROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

Illustraties

Jon Fjelds : pagina 8.
Robert Gillmor: pagina 11.
David Quinn: omslag, pagina 1, 14.
Ronald Sinoo: pagina 2.

De tellers

De volgende personen werkten mee aan de tellingen:

W. van de Bedum, F. Beffers, J. van Bergeijk, Y. Bosman, R. van den Brink, W. van den Brink, N.J. Dwars, N. van Elst, W. Fokkema, R.Th. Huizenga, P. Honig, B. Jager, D.A. Jonkers, M.D. van der Kamp, J. van Kerken, A.J. van Klaveren, N.A. Klippel, R. Kloosterman, G.J.J. Knoet, H.J. van der Leen, I.A. Mes, B. Oosterbaan, R. Rensen, C.M.T.I. Rosier, P.E. Touber, R. van Veen, J.J. Verkerke, A.P. Vermeule, J. Vlaanderen, H.S. van de Weijer, J. de Wilde-van Meurs.

c Copyright 1992 - Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum

De productie van deze uitgave kwam tot stand onder auspiciën van het Biogeografisch Informatiecentrum (BIC) van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Overname van gegevens is toegestaan met bronvermelding. (92.006)

DE KNOBBELZWAAN IN HET GOOI EN OMSTREKEN

IN 1991

Verslag van een voorjaarsstelling naar het voorkomen van
de Knobbelzwaan (*Cygnus olor*) in het werkgebied van de
Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken in 1991

Subgroep avifauna

F.H. van de Weijer

VOGELWERKGROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

Hilversum, 1992 Uitgave: 74

VOORWOORD

De Knobbelzwaan wordt beschermd door de Vogelwet 1936 en door de Europese Vogelrichtlijn. Knobbelzwanen veroorzaken in de landbouw schade aan grasland en gewassen. Dit heeft in landbouwkringen geleid tot de mening dat de aantallen te groot zijn. Op grond van deze klachten wordt door de overheid speciale afschotvergunningen verleend. Het beleid en de regelingen daarvoor verschillen per provincie. Aanbevelingen van deskundigen om de problemen op andere manieren aan te pakken worden niet of nauwelijks opgevolgd.

In de provincie Noord-Holland heeft zich een ontwikkeling voorgedaan die in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken niet onopgemerkt is gebleven. Voorheen was in Noord-Holland slechts één zwanenjager actief. In 1990 hebben twintig jagers een afschotvergunning voor Knobbelzwanen gekregen. Het is de bedoeling van de vogelwerkgroep deze ontwikkeling nauwlettend te volgen en het vormt een reden te meer om het sinds 1978 lopende onderzoek naar het voorkomen en de aantallen van deze soort voort te zetten.

INHOUDSOPGAVE

	Pagina:
1. Inleiding	1
2. Doelstelling	2
3. Werkwijze	2
3.1 Methode	2
3.2 Het werkgebied	2
3.3 De waarnemingen	4
3.4 Telwijze	4
4. De betrouwbaarheid van de gegevens	4
5. Resultaten	5
5.1 De resultaten van de telgegevens	8
5.2 Sterfte en vervolging	10
6. Discussie	10
7. Samenvatting en conclusies	13
8. Geraadpleegde bronnen	15
Bijlage A: Geïnteriseerde deelgebieden	A1, A2
Bijlage B: Knobbelswanen in het nieuws	B1- B7

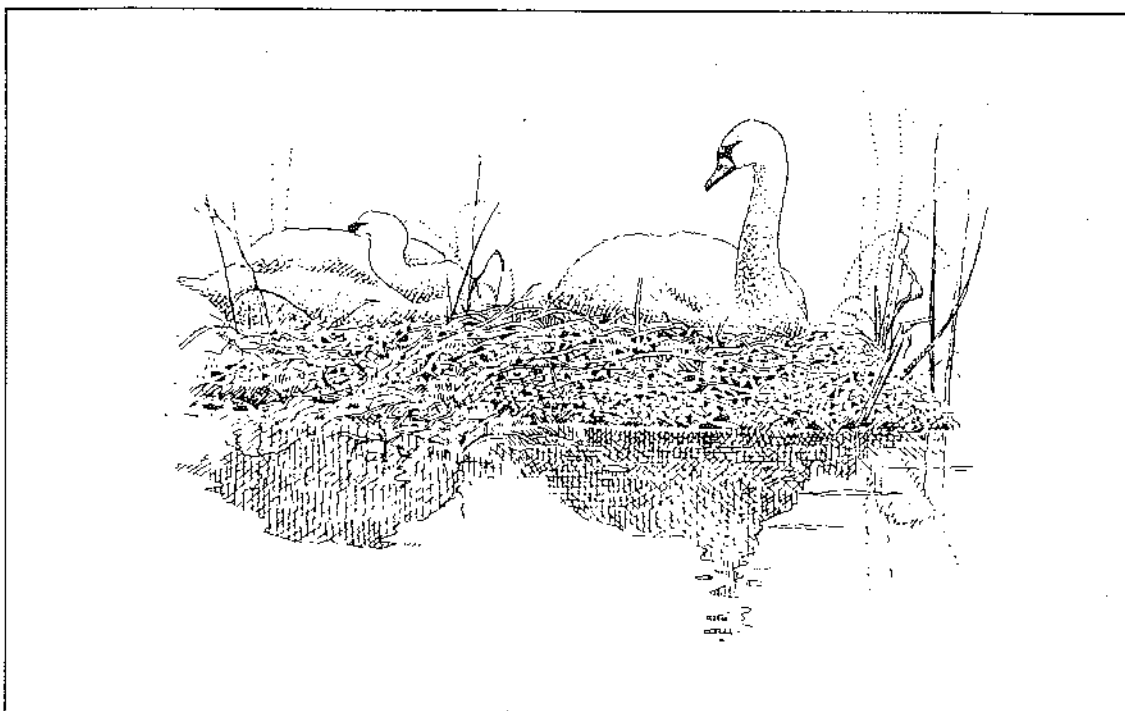
4

1. INLEIDING

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is tot op heden vijf maal in het voorjaar op het voorkomen van Knobbelzwanen geïnventariseerd. De publicaties van deze inventarisaties zijn: Moolenbeek (1978), Klippel (1979), Van de Weijer (1988) en Van de Weijer (1990). Dit verslag geeft de resultaten van de voorjaarstelling van Knobbelzwanen in 1991.

In de loop der jaren is de indeling van de deelgebieden in het werkgebied van de vogelwerkgroep gewijzigd. Ook is het aantal gebieden dat werd onderzocht en de kwaliteit van de tellingen verbeterd. De resultaten van een aantal tellingen zijn daarom niet altijd te vergelijken. In dit rapport wordt volstaan met een vergelijking van de telresultaten van de jaren 1988, 1990 en 1991. Voor de resultaten van eerder gehouden inventarisaties verwijs ik naar de bovengenoemde publicaties.

De verbetering duurt nog steeds voort, wat blijkt uit de resultaten van de telling van het voorjaar van 1991. Er zijn dit jaar meer gegevens bekend geworden over de aantallen eieren en jongen dan voorheen. Alle tellers en iedereen die heeft meegeholpen aan het tot stand komen van dit rapport wil ik hierbij hartelijk danken.

2. DOELSTELLING

Door zowel de broedparen als de niet-broeders gedurende reeksen van jaren te tellen hoopt de vogelwerkgroep in haar werkgebied inzicht te krijgen in de aantalsontwikkeling van de Knobbelzwaan. Tegelijkertijd kan het effect van de bestrijding gemeten worden.

3. WERKWIJZE

3.1 Methode

De werkwijze was gelijk aan die van de voorgaande onderzoeksjaren. Hierbij werd het totale aantal niet broedende exemplaren geteld en daarnaast broedparen gelokaliseerd.

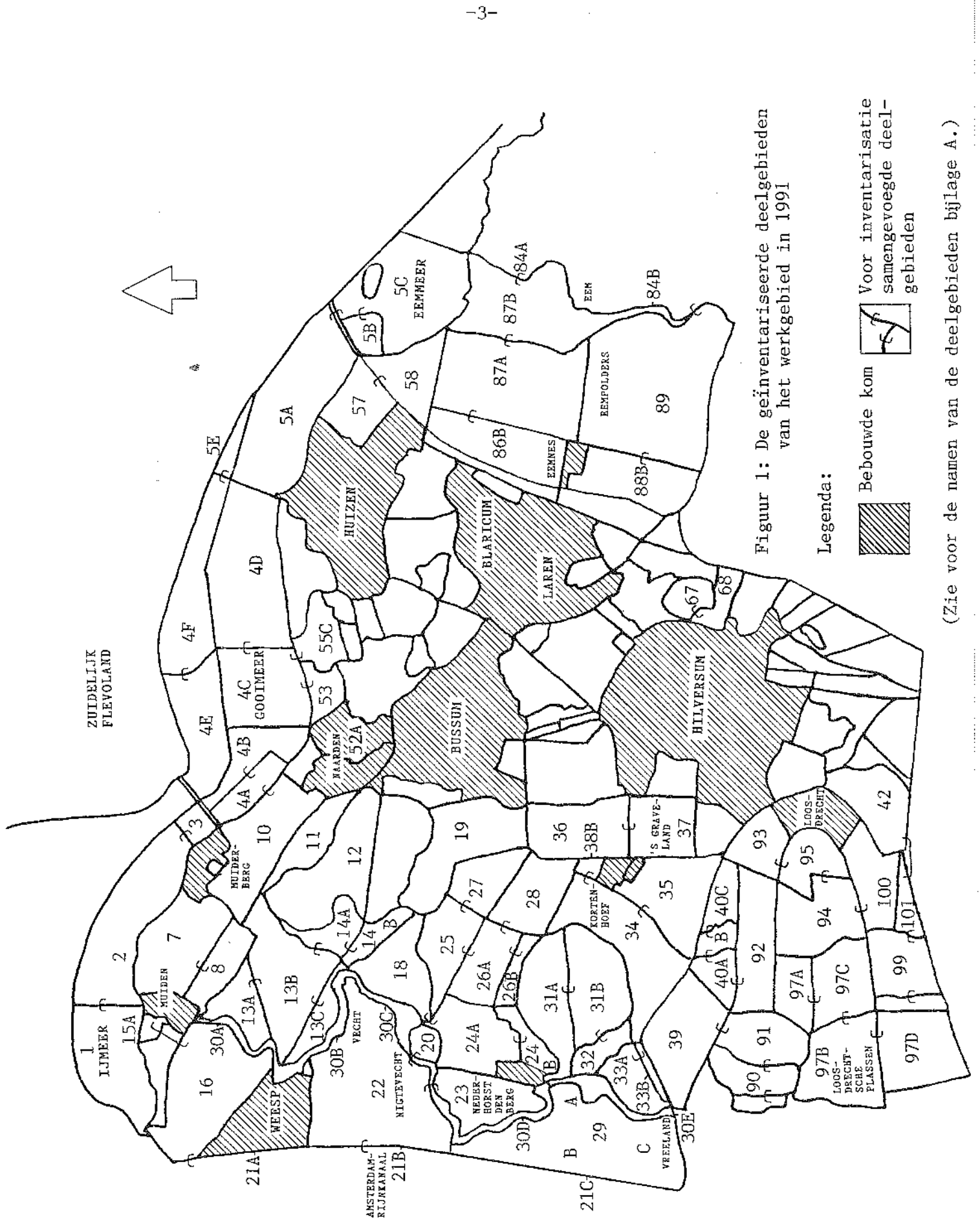
Bij het vaststellen van broedparen wordt onderscheid gemaakt tussen "zekere" en "onzekere" broedparen. Hierbij is uitgegaan van de richtlijnen van SOVON (Hustings *et al.* 1985). Deze "SOVON-codes" staan voor gedragswaarnemingen die het daadwerkelijk broeden aannemelijk maken. In de meeste gevallen wordt daarover zekerheid verkregen door waarnemingen van Knobbelzwanen met jongen.

3.2 Het werkgebied

De ligging van de deelgebieden van de vogelwerkgroep staat aangegeven in figuur 1. Voor deze telling zijn een aantal van deze deelgebieden samen genomen in deelgebiedenklusters. Deze komen overeen met de telgebieden van de eerste knobbelzwanentellingen.

Deelgebieden waar redelijkerwijs geen Knobbelzwanen verwacht mogen worden zoals de hoog gelegen zandgronden van het Gooi, zijn niet geïnventariseerd. In navolging van de eerder gehouden tellingen zijn ook de bebouwde kommen, met uitzondering van Naarden-Vesting, niet onderzocht.

Figuur 1: De geinventariseerde deelgebieden van het werkgebied in 1991

Legenda:

- Bebouwde kom
- Voor inventarisatie samengevoegde deelgebieden

(Zie voor de namen van de deelgebieden bijlage A.)

3.3 De waarnemingen

Leden van de vogelwerkgroep en terreinbeheerders en -opzichters waren bereid een of meer deelgebieden te inventariseren. Voor het samenstellen van dit verslag is ook gebruik gemaakt van losse waarnemingen. Belangrijke aanvullende informatie werd verkregen via mondelinge mededelingen of uit aantekeningen over zwanen die zich buiten het eigenlijke telgebied van individuele tellers ophielden. Voor het overzicht van waarnemingen, zie tabel 1.

3.4 Telwijze

De tellers werd gevraagd hun gebied(en) tenminste enkele keren te bezoeken. Als minimum golden twee bezoeken waarvan een in mei en een in juni. Men werd gevraagd vooral op broedparen, nesten, eieren en jongen te letten. Dit jaar werd voor het eerst het verzoek gedaan om de kleurvariatie bij de jongen te noteren. Bij Knobbelzwanen komt namelijk een erfelijke kleurvariatie voor: er zijn witte en grijze donsjongen.

De waarnemingen werden ingetekend op kaarten van de deelgebieden en verzameld op telformulieren.

4. DE BETROUWBAARHEID VAN DE GEGEVENS

In het voorjaar zijn de broedvogels honkvast. Territoriumbezitters zijn dan makkelijk in het terrein te tellen.

Anders ligt het bij ongeslachtsrijpe individuen en territoriumhouders zonder partner. Deze Knobbelzwanen gaan rondzwerven en voegen zich samen met lotgenoten tot groepen. Zij komen van half mei tot en met half september op grote plassen en meren bijeen om te ruien. Deze exemplaren verliezen al hun slagpennen en kunnen vier tot zeven weken niet vliegen. Kleine ruiplaatsen in het werkgebied van de vogelwerkgroep zijn het Gooimeer en De Wijde Blik

Voordat deze ongeslachtsrijpe zwervers naar de ruigebieden komen, verblijven zij al of niet in groepsverband in de gebieden waar ook broedparen kunnen voorkomen. Bij weinig bezoeken aan de deelgebieden van het werkgebied kan daardoor een verkeerd beeld ontstaan van de broedpopulatie omdat zij ten onrechte als broedparen kunnen worden aangemerkt.

Verplaatsingen van groepen Knobbelzwanen in de ruigebieden kunnen eveneens problemen veroorzaken. Ruiende knobbelzwanen kunnen zich verplaatsen naar de overige randmeren en het Markermeer. Ook zijn de aantallen ruiende zwanen variabel omdat de groepen niet steeds uit dezelfde exemplaren bestaan (van Dijk 1991). De tellingen van Knobbelzwanen in de deelgebieden het Gooi-, Eem- en IJmeer, zijn door deze verplaatsingen slechts momentopnamen.

De water- en moerasrijke delen van het Vechtplassengebied zijn vaak moeilijk toegankelijk en slecht te overzien. Het is daar soms nodig gebruik te maken van een kano of een roeiboot. In die terreinen kunnen enkele exemplaren of broedparen over het hoofd zijn gezien.

De open graslandgebieden zijn overzichtelijker. Het kan echter voorkomen dat een in een diepe sloot zwevend exemplaar niet wordt gezien.

Wanneer in een territorium van Knobbelzwanen de voedselsituatie slecht is, kan een paar met pas uitgekomen jongen naar een geschikt voedselgebied vertrekken (Birkhead & Perrins 1986).

Gedurende de broedtijd van vijfendertig dagen broedt het vrouwtje het grootste deel van de tijd. Het mannetje kan zich dan ook buiten de directe omgeving van het nest ophouden. Over het algemeen zijn broedparen echter vrij eenvoudig op te sporen.

Bovenstaande factoren kunnen oorzaken zijn van het missen van exemplaren bij de telling en van het maken van interpretatiefouten bij de uitwerking. Hoe groot de tel- en interpretatiefouten zijn is niet aan te geven. De indruk bestaat dat het onderzoek een vrij reëel beeld geeft van de aantallen exemplaren en broedparen.

5. RESULTATEN

1991 was een succesvol teljaar. Het is gelukt het zelfde aantal deelgebieden van het werkgebied te tellen als in 1990. De resultaten staan vermeld in tabel 1.

Enkele waarnemers controleerden enige nesten op het aantal eieren. Om het broedsucces van deze paren te weten te komen is het nodig na te gaan hoeveel van de jongen vliegvlug zijn geworden. Van acht broedgevallen zijn broedresultaten bekend (zie tabel 3).

De verspreidingsgebieden van De Knobbelzwaan binnen het werkgebied omvatten de westelijke Eempolders in het oosten, de randmeren in het noorden en het Vechtplassengebied met de aangrenzende weilandgebieden in het westen (zie figuur 2). Met uitzondering van het Gooimeer komen deze globaal overeen met de broedgebieden (zie figuur 3). Dit zijn de gebieden met voldoende water, voedsel en broedgelegenheid voor de Knobbelzwanen. De randmeren zijn voor de zwanen alleen van belang als ruigebied. Opvallend dit jaar is de afwezigheid van ruiende Knobbelzwanen op het Eemmeer. Andere deelgebieden waar geen of weinig Knobbelzwanen zijn geteld zijn de Hoekerpolder (29A), de Polder Garsten (29B), de Polder Voorburg (29C) en de Loosdrechtsche Plassen. Op de Loosdrechtsche Plassen is het probleem vermoedelijk de hoge recreatiedruk. De Hoekerpolder, de Polder Garsten en de Polder Voorburg bestaan voornamelijk uit monotoon hoogwaardig cultuurgrasland met een kunstmatig lage waterstand. In deze polders komen bovendien weinig sloten voor. Een andere mogelijkheid voor het ontbreken van Knobbelzwanen in deze gebieden zijn beheersmaatregelen tegen Knobbelzwanen. Het is bekend dat in het werkgebied afschot van Knobbelzwanen wordt gepleegd en nesten worden verstoord (zie tabel 6).

Tabel 1: Overzicht van waarnemingen.

Onderzochte deelgebieden	Totaal aantal Knobbel- zwanen	Aantal broed- paren	Aantal zekere broed- paren	Aantal jongen	Gemiddeld aantal jongen per broedpaar	Onderzochte deelgebieden	Totaal aantal Knobbel- zwanen	Aantal broed- paren	Aantal zekere broed- paren	Aantal jongen	Gemiddeld aantal jongen per broedpaar
1		0	0	0	0	32	0	0	0	0	0
2		0	0	0	0	33A	0	0	0	0	0
3		0	0	0	0	B	6	1	4(1)	4	4
4A		0	0	0	0	34	18	3	12(3)	4	4
B	83	0	0	0	0	35	31	4	23(4)	5,75	5,75
C		0	0	0	0	36	0	0	0	0	0
D		0	0	0	0	37	8	1	6(1)	6	6
E		0	0	0	0	38B	0	0	0	0	0
F		0	0	0	0	39	39	1	6(1)	2	2
5A	0	0	0	0	0	40A	10	2	6(1)	3	3
B	0	0	0	0	0	B	0	0	0	0	0
C	0	0	0	0	0	C	8	1	4(1)	4	4
E	0	0	0	0	0	42	0	0	0	0	0
7	0	0	0	0	0	52A	6	1	4(1)	4	4
8	11	1	1	9(1)	9	B	0	0	0	0	0
10	9	2	2	5(1)	2,5	53	0	0	0	0	0
11	7	1	1	5(1)	5	55C	8	1	6(1)	6	6
12	59	7	3	15(3)	2,14	57	0	0	0	0	0
13A	0	0	0	0	0	58	0	0	0	0	0
B	0	0	0	0	0	67	0	0	0	0	0
C	2	1	1	-	-	68	0	0	0	0	0
14A	0	0	0	0	0	84A	0	0	0	0	0
B	2	1	0	0	0	B	0	0	0	0	0
15A	0	0	0	0	0	86B	0	0	0	0	0
16	6	1	1	4(1)	4	87A	20	7	6(2)	0,86	0,86
18	0	0	0	0	0	B	0	0	0	0	0
19	2	1	0	0	0	88B	0	0	0	0	0
20	0	0	0	0	0	89	26	8	2(1)	0,25	0,25
21A	0	0	0	0	0	90	20	3	14(3)	4,66	4,66
B	0	0	0	0	0	91	0	0	0	0	0
C	0	0	0	0	0	92	10	1	8(1)	8	8
22	8	1	1	4(1)	4	93	0	0	0	0	0
23	0	0	0	0	0	94	7	1	5(1)	5	5
24A	14	2	1	8(1)	4	95	2	1	0	0	0
B	0	0	0	0	0	97A	0	0	0	0	0
25	16	2	2	12(2)	6	B	0	0	0	0	0
26A	14	2	1	8(1)	4	C	0	0	0	0	0
B	0	0	0	0	0	D	0	0	0	0	0
27	4	1	1	2(1)	2	99	2	1	0	0	0
28	15	2	2	11(2)	5,5	100	0	0	0	0	0
29A	0	0	0	0	0	101	12	2	8(1)	4	4
B	0	0	0	0	0						
C	0	0	0	0	0						
30A	0	0	0	0	0						
B	0	0	0	0	0						
C	6	1	1	4(1)	4						
D	0	0	0	0	0						
E	2	1	0	0	0						
31A	11	2	2	7(2)	3,5						
B	18	3	3	12(3)	4						
Totaal							522	73	53	220(44)	3

Legenda:

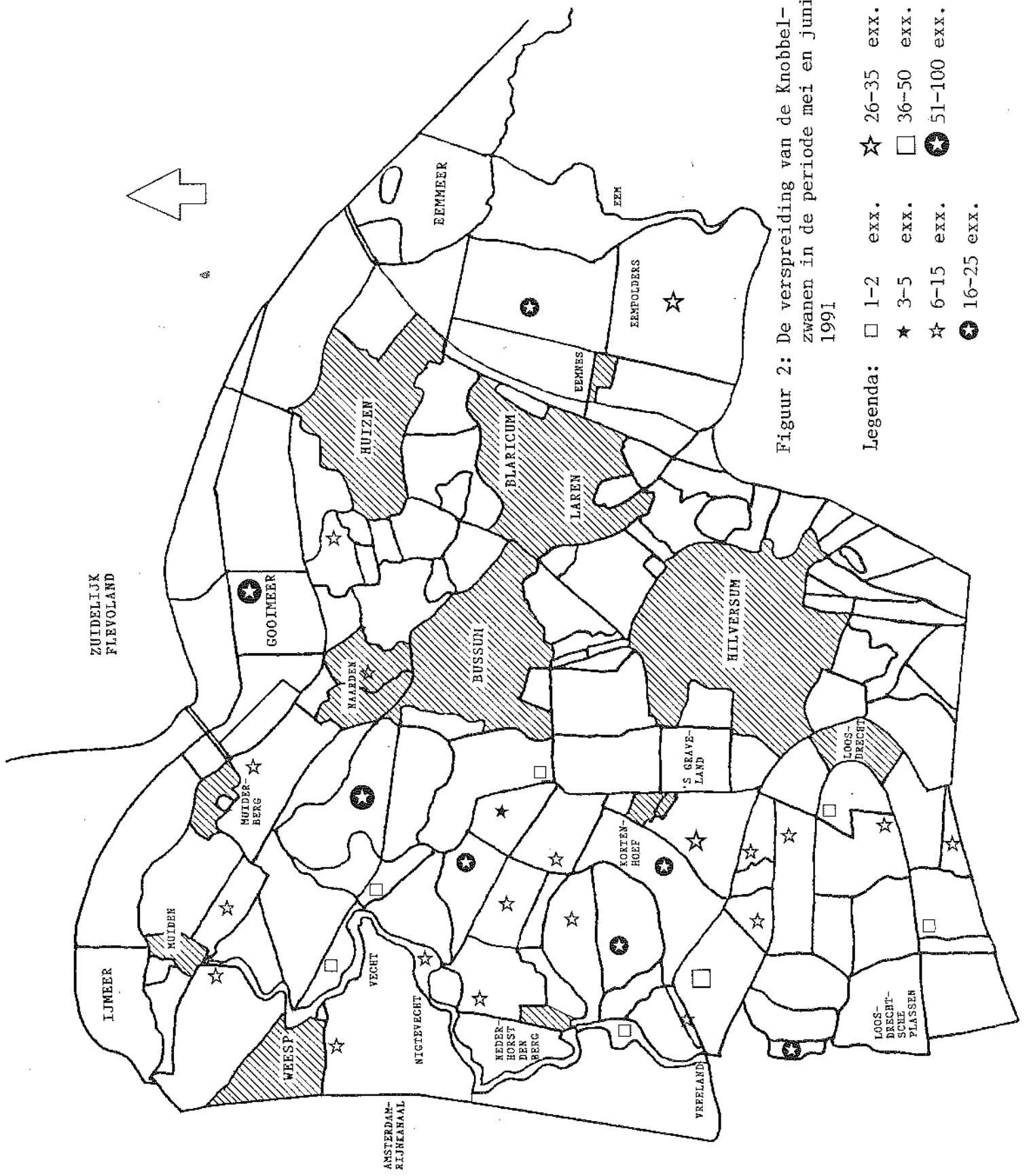
Nummering van de deelgebieden zie bijlage A

- = Geen gegevens bekend; er kunnen niet waargenomen jongen geweest zijn.

0 = Geen Knobbelzwanen waargenomen

(1) = Het aantal broedparen waarvan het aantal jongen afkomstig is.

= De deelgebieden van de randmeren zijn samen genomen omdat de ruide Knobbelzwanen zich veelvuldig verplaatsen. Gegeven wordt het grootste aantal ruide zwanen op een dag; te weten 83 exx. op 16 juni.

Figuur 2: De verspreiding van de Knobbelswanen in de periode mei en juni 1991

- Legenda:
- 1-2 exx.
 - ★ 3-5 exx.
 - ★ 6-15 exx.
 - 16-25 exx.
 - ★ 26-35 exx.
 - 36-50 exx.
 - 51-100 exx.

Een bijzonder broedgeval vond plaats bij Naarden. Twee in het vogelasyl te Naarden gerevalideerde Knobbelzwanen vormden een paar en kwamen enkele honderden meters van het vogelasyl op de grens van de bebouwde kom van Naarden, langs de Karnemelksloot, tot broeden. Een van de zwanen werd gedurende het verblijf in het vogelasyl wegens een verwonding geleewiekt. Het broedpaar bracht vier jongen groot.

5.1 De resultaten van de telgegevens

Aan de hand van de telgegevens kan een aantal berekeningen worden gemaakt. Van de resultaten kan in vergelijking met die van andere jaren iets gezegd worden over het broedseizoen, de kwaliteit van de telling en de vervolging van de zwanen. Omdat veel gegevens dit jaar voor het eerst bekend zijn geworden zal een overzicht van de ontwikkelingen van deze resultaten pas na vervolgonderzoek mogelijk zijn.

Tabel 2: Resultaten van de telgegevens.

-Gemiddeld aantal jongen per succesvol broedpaar:	5	(n=44)
-Aandeel succesvolle broedparen van het totaal aantal broedparen:	60,3%	(n=73)
-Aandeel broedpopulatie met jongen van het totaal aantal Knobbelzwanen:	59 %	(n=308)

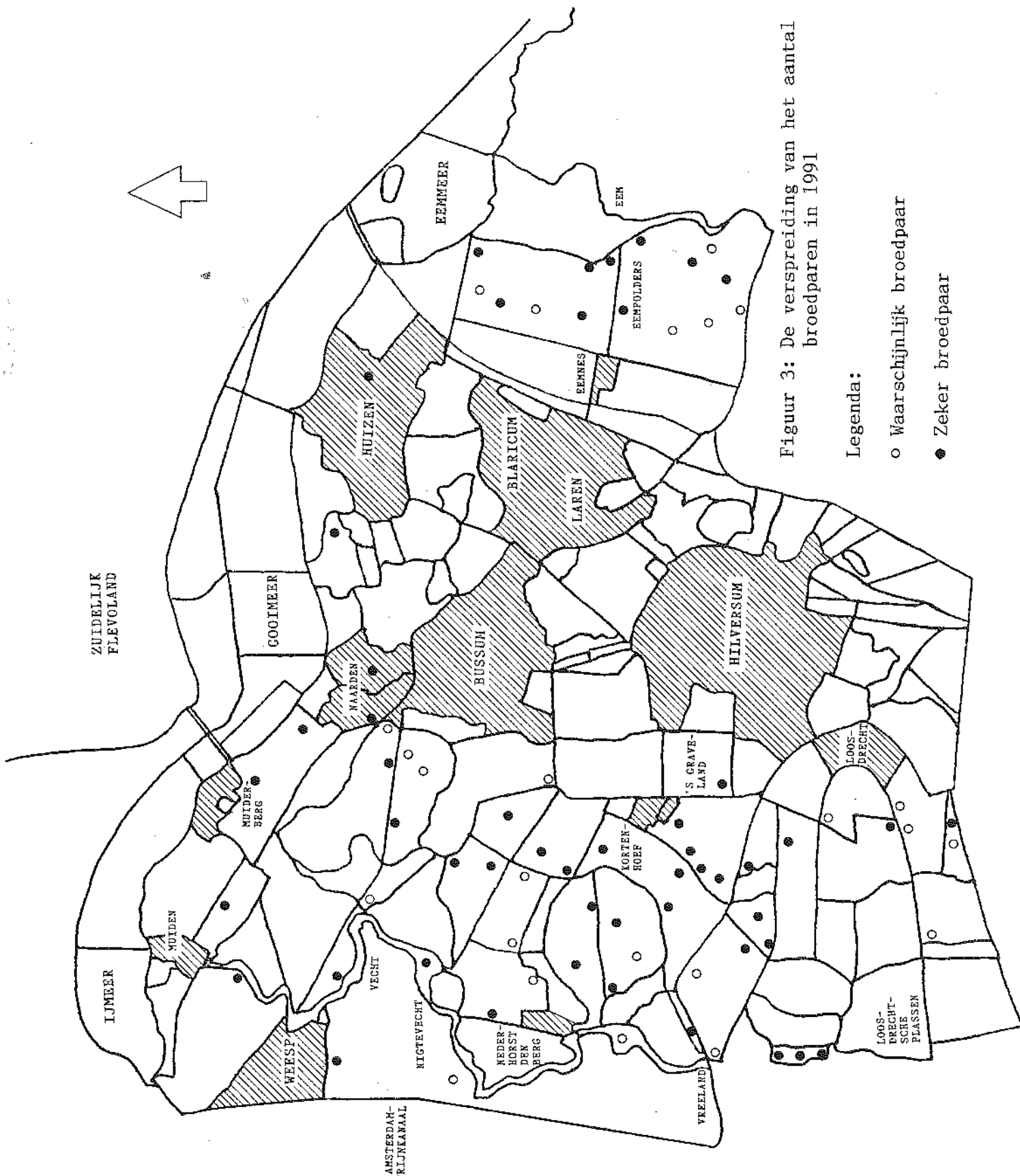
Tabel 3: Resultaten van acht broedsels waarvan de legselgrootte bekend is.

-Totaal aantal eieren:	44
-Gemiddelde legselgrootte:	5,5
-Totaal aantal uitgekomen eieren:	34
-Uitbroedefficiëntie:	77,3%

Tabel 4: Verhouding kleurfase van "Poolse zwanen" (witte donsjongen) en grauwe zwanen (grauwe donsjongen). (n=13)

	Totaal	"Pools"	Grauw
Absoluut:	65	25	40
Relatief:	100%	38,5%	61,5%

Figuur 3: De verspreiding van het aantal broedparen in 1991

Legenda:

- Waarschijnlijk broedpaar
- Zeker broedpaar

5.2 Sterfte en vervolging

De hoeveelheid informatie over sterfte en afschot is zeer gering. De indruk bestaat dat de werkelijke aantallen gestorven en afgeschoten Knobbelzwanen hoger liggen.

Tabel 5: Sterfte uitgezonderd afschot.

-Donsjongen:	24
-Juvenielen:	2
-Adulten:	2

In gesprekken met boeren laten deze zich vaak erg negatief uit over Knobbelzwanen. Het komt voor dat de zwanen worden verjaagd en dat de broedsels worden verstoord of vernield. Deze illegale praktijken zijn moeilijk te bewijzen. Eenmaal heb ik dit seizoen een boer met kluiten naar een in een sloot zwemmend paar met donsjongen zien gooien.

Beschermde vogels als de Knobbelzwaan mogen alleen worden vervolgd via een vogelvergunning H, afgegeven door de commissaris der Koningin. Deze afschotvergunningen worden verleend aan jagers en aan speciale zwanenschutters. De hoeveelheid informatie over op deze legale wijze afgeschoten Knobbelzwanen in het werkgebied neemt toe.

Tabel 6: Legaal afschot.

-Aetsveldsche Polder, Landgoed Zwaanwyck:	onbekend aantal.
-Kortenhoef, omgeving Korremof:	6 exx.
-Omgeving Spiegelpolder:	onbekend aantal.
-Eemnes, Zuidpolder te Veld:	1 ex. aangeschoten.

6 DISCUSSIE

Het maken van onderscheid tussen zekere en onzekere broedparen is nodig omdat bij de interpretatie van de telgegevens niet altijd duidelijk is of de waargenomen zwanen deel uit maken van een paar. Bij weinig bezoeken aan een deelgebied of bij een slecht overzichtelijk gebied kan een waarneming van een solitaire zwaan op een paar duiden, aangezien deze zich op enige afstand van de broedende partner kan bevinden.

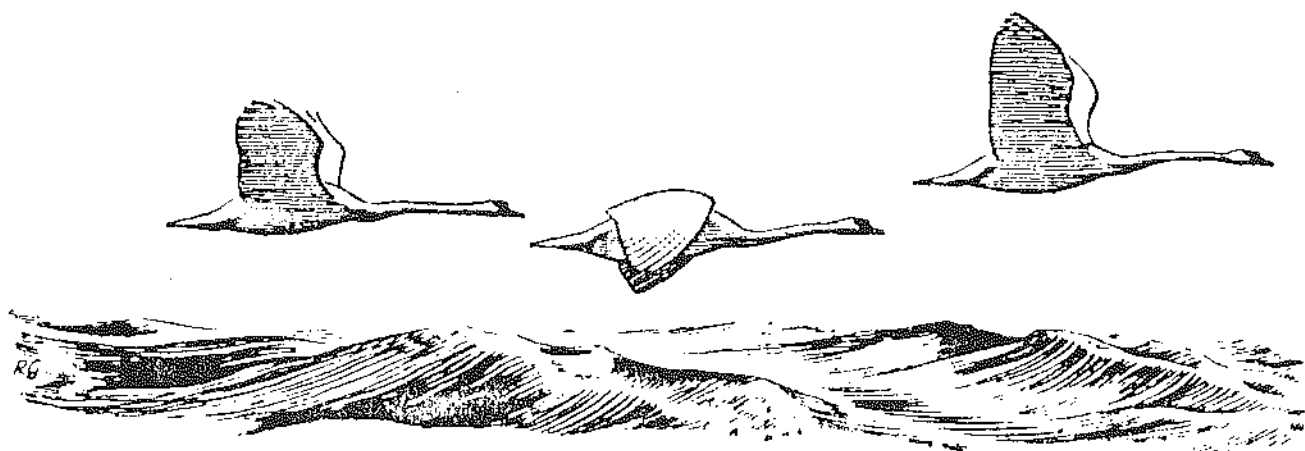
Een ander punt is dat volwassen gepaarde, doch onervaren Knobbelzwanen niet vaak in het eerste jaar in hun territorium broeden. Ook kan het broeden een jaar worden overgeslagen, waarbij het territorium wordt aangehouden (Birkhead & Perrins 1986). Om meer duidelijkheid te krijgen over het daadwerkelijk broeden is het nodig in het vervolg de nesten te zoeken.

Op het Gooimeer komen voornamelijk niet-geslachtsrijpe knobbelzwanen bijeen om te ruien. Daar de lokatie en de grootte van de groepen ruiende zwanen gedurende het telseizoen verschillen, is het moeilijk voor de deelgebieden van het Gooimeer aan een totaal aantal Knobbelzwanen te komen. Vermoedelijk is het Gooimeer voor de Knobbelzwanen niet een op zichzelf staand ruigebied en wordt gebruikt in combinatie met de overige randmeren en het IJsselmeergebied. Er zijn jaarlijks fluctuaties van de aantallen Knobbelzwanen in de ruigebieden (Esselink & Beekman 1991). Deze ruigebieden kunnen het best worden geïnventariseerd door middel van een reeks simultaantellingen gedurende de ruiperiode. Op deze manier kan onderscheid gemaakt worden tussen broeders en niet-broeders. Het is beter het aantal broedparen te gebruiken als graadmeter voor de vergelijking van de verschillende onderzoeksjaren in plaats van het totaal aantal Knobbelzwanen.

In het verleden is ervoor gekozen Knobbelzwanen binnen de bebouwde kommen van het werkgebied buiten beschouwing te laten. De Knobbelzwanen daar zouden "tam" zijn. Omdat er geen verschillen zijn tussen buiten de bebouwde kom broedende "wilde-", en in vijvers, stadsparken en grachten broedende Knobbelzwanen, is dat niet juist. Onder "tamme Knobbelzwanen" worden geleewiekte exemplaren verstaan. Lee-wieken is het wegnemen van het laatste vleugellid of het doorsnijden van pezen in de vleugel waardoor de vogel niet kan wegvliegen. Het is raadzaam in het vervolg naast de vesting Naarden ook andere bebouwde kommen met stadsparken, vijvers en grachten bij de inventarisatie te betrekken.

Van Knobbelzwanen binnen de bebouwde kom zijn in 1991 de volgende gegevens verkregen:

- Een paar langs de Huizermaatweg in Huizen bracht vijf jongen groot (zie bijlage B1).
- Een paar bij de roeiclub aan de Thierense Weg te Naarden buiten de vesting had vier jongen.
- Een paar in Weesp in de wijk Aetsveld had vier jongen.

Tabel 7: Telresultaten van zowel in 1988, 1990 als in 1991 onderzochte deelgebieden

	Aantal knobbelzwanen	Aantal broedparen	Aantal succesvolle broedparen	Aantal jongen	Gemiddeld aantal jongen per succesvol broedpaar
1988					
Absolute aantallen:	281	53	20	90	4,95
Indexcijfers :	100	100	100	100	100
1990					
Absolute aantallen:	333	59	24	113	4,7
Indexcijfers :	118	111	120	125	95
1991					
Absolute aantallen:	363	63	39	195	5
Indexcijfers :	129	118	195	216	101

Tabel 8: De sterkte van de groei per categorie zwanen bij vergelijkbare deelgebieden t.o.v. 1988 en 1990.

	1990	1991
Totaal :	18,5%	9 %
Broedparen :	11,3%	6,8%
Succesvolle broedparen:	20 %	62,5%
Donsjongen :	25,5%	72,5%
Ongeslachtsrijpe exx. + overigen :	20 %	-58,8%

Uit bovenstaande tabellen blijkt dat de groei van het totaal aantal Knobbelzwanen nog steeds door gaat. De groeisnelheid daarvan neemt af. Het zelfde geldt voor het aantal broedparen.

De stijging van het aantal succesvolle broedparen en de aantallen jongen is aanzienlijk toegenomen. Hier is vermoedelijk sprake van een natuurlijke groei. Het is heel moeilijk aan voldoende gegevens over het daadwerkelijk broeden, de aantallen eieren en de aantallen jongen te komen. Dat is in de loop der onderzoeksjaren steeds beter gelukt, met name in 1991.

De belangrijke afname van het aantal ongeslachtsrijpe exemplaren en overigen in tabel 8, wordt niet veroorzaakt door ruiende Knobbelzwanen op de randmeren, daar deze deelgebieden niet bij de vergelijking betrokken zijn. Mogelijk is van meer Knobbelzwanen bekend geworden tot welke van de overige categorieën zij toegekend moeten worden. Een andere verklaring is dat afschot voornamelijk bij deze categorie zwanen heeft plaatsgevonden.

Tabel 9: Aandeel van de broedpopulatie met jongen van het totaal aantal Knobbelzwanen bij vergelijkbare deelgebieden.

1988	1990	1991
46,3%	48,3%	75,2%

Ook het aandeel van de broedpopulatie met jongen van het totaal aantal Knobbelzwanen laat een belangrijke stijging zien. Het gemiddeld aantal jongen per broedpaar is ongeveer gelijk gebleven. Dat wijst op het regelmatigere bezoeken van de deelgebieden zodat het verloop van een broedsel en het aantal jongen vaker bekend wordt.

De groei van de aantallen, met name die van de aantallen succesvolle broedparen en jongen, lijkt te worden veroorzaakt door beter tellen. De aantalstoename in het werkgebied komt niet overeen met de bevinding dat de groei van het aantal broedparen in Nederland zich na 1980 nivelleert (Esselink & Beekman 1991). De mogelijkheid dat in het verleden jongen en succesvolle broedparen zijn gemist is niet ondenkbaar. Het beeld van de aantalstoename wordt hier mogelijk vertekend en heeft niet of in mindere mate plaatsgevonden.

De conclusie in vorige jaren dat de geconstateerde groei wordt veroorzaakt door de ongeslachtsrijpe en niet broedende exemplaren lijkt te zijn achterhaald.

7. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In het voorjaar van 1991 waren ten minste 522 Knobbelzwanen in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken aanwezig. Daarbij waren 73 broedparen en 220 jongen. Van de broedparen konden er 53 (73%) met zekerheid vastgesteld worden en 44 (60%) als succesvol aangemerkt worden.

De meeste Knobbelzwanen bevinden zich in het voorjaar op het Gooimeer, in het Vechtplassengebied en de naburige weilandgebieden en in de westelijke Eempolders. De zwanen op het Gooimeer komen daar om te ruien. Dit zijn ongeslachtsrijpe en ongepaarde exemplaren.

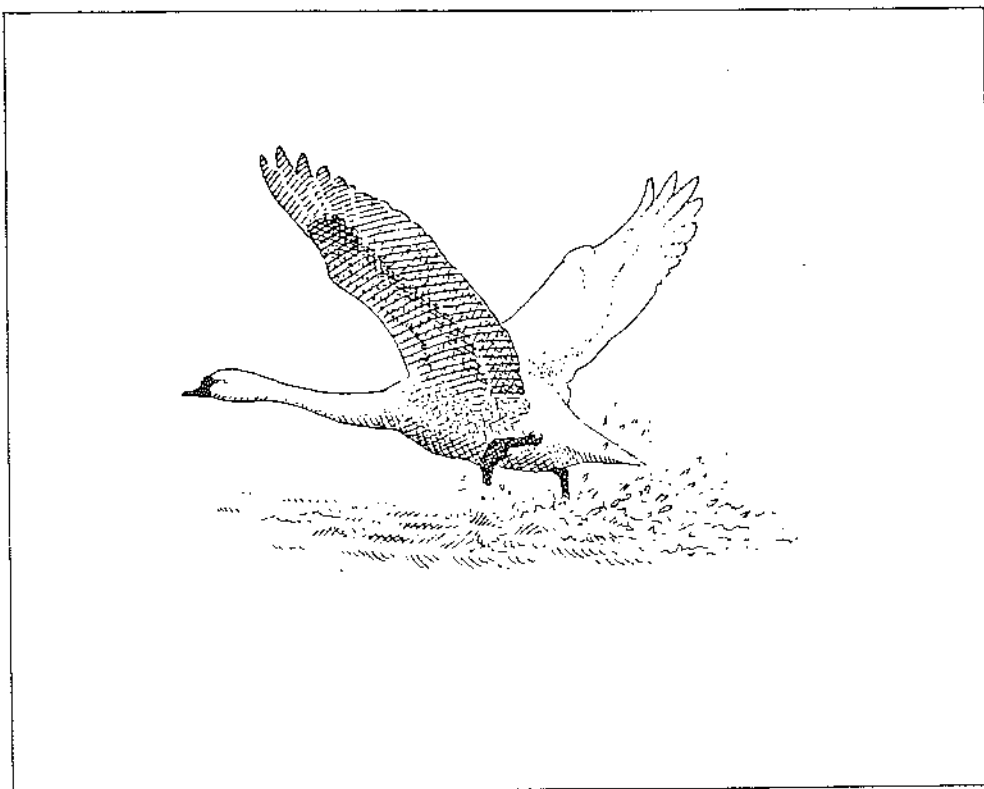
Het aantal Knobbelzwanen lijkt zich in een stijgende lijn te bevinden. De sterkte van de groei neemt af. Hoewel het totaal aantal broedparen licht toeneemt, is daarvan het aandeel succesvolle broedparen belangrijk gestegen. Hoewel er veel meer donsjongen zijn geteld dan bij de eerder gehouden tellingen, blijft het gemiddeld aantal jongen per succesvol broedpaar stabiel. Daarom lijken de geconstateer-

de toenamen te worden veroorzaakt door beter tellen. Doordat de tellers hun gebieden vaker bezochten is het daadwerkelijk broeden vaker vastgesteld en zijn meer gegevens over de aantallen donsjongen bekend geworden. Doordat er beter geteld is heeft de aantalstoename mogelijk niet of in mindere mate plaats gevonden.

De geconstateerde groei van het totaal aantal Knobbelzwanen wordt niet zoals uit eerdere tellingen bleek veroorzaakt door niet broedende en ongeslachtsrijpe eemplaren.

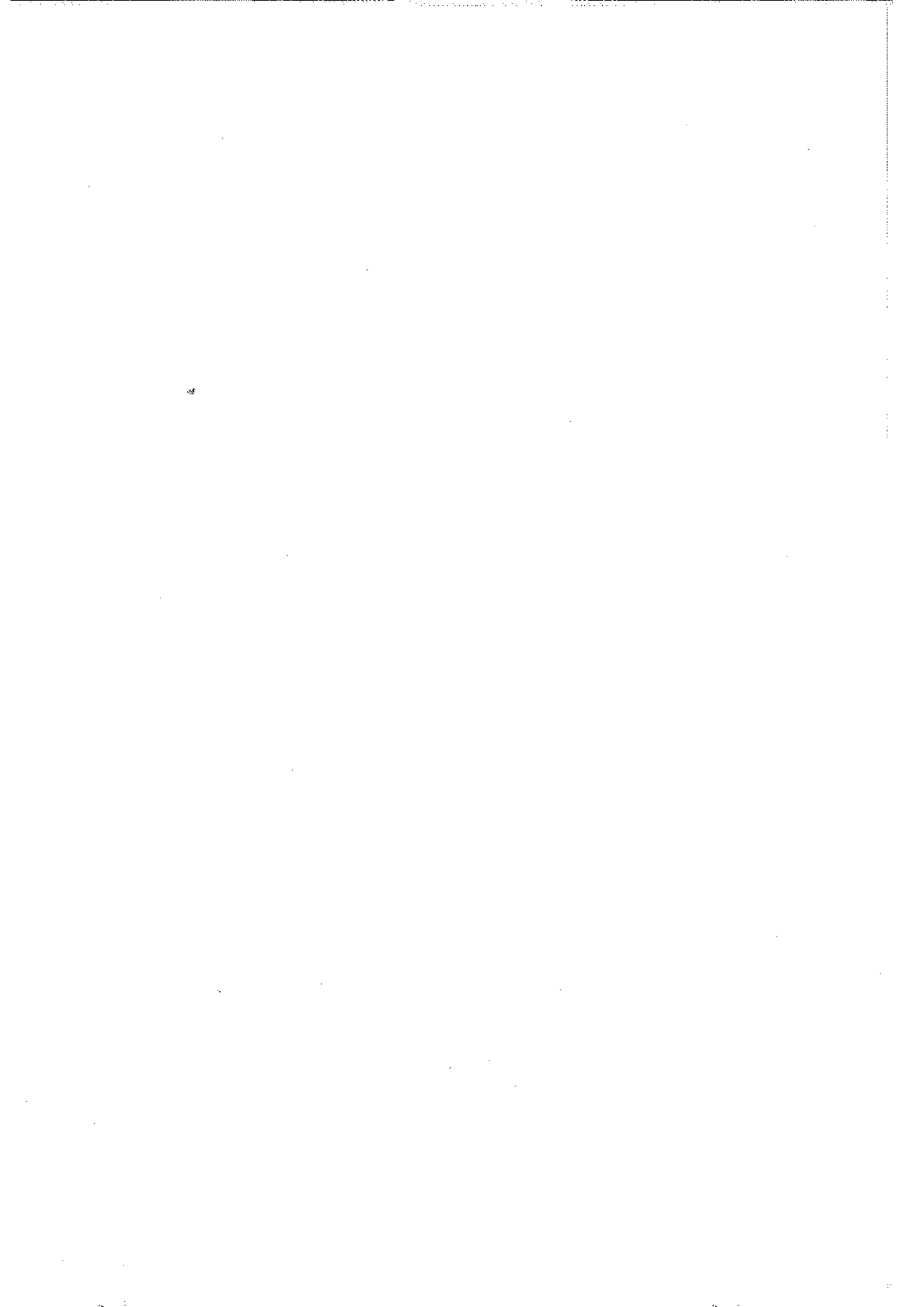
Het aantal berichten over afschot van Knobbelzwanen neemt toe. De provincie Noord-Holland heeft haar afschotbeleid geïntensiveerd.

Het is raadzaam in het vervolg de nesten te zoeken om aan meer gegevens over het broeden te komen. De Knobbelzwanen in de ruigebieden kunnen beter geteld worden door middel van een reeks simultaantellingen gedurende de ruiperiode. Het is beter de Knobbelzwanen binnen bebouwde kommen bij de telling te betrekken omdat deze in principe geen "tamme" Knobbelzwanen zijn.

8. GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Beekman J.H., Koffijberg K. & Ubels R. 1991. Dispersie van onvolwassen Knobbelzwanen met halsbanden. *het Vogeljaar* 39(3): 121+144.
- Birkhead M.E. & Perrins C.M. 1986. *The Mute Swan*. Croom Helm. Londen.
- Cottaar F. 1990. Ruiende Knobbelzwanen (*Cygnus olor*) In IJmuiden. *De Graspieper* 10(4): 141-146.
- Dijk K. van, 1991. Herkomst en leeftijdssamenstelling van ruiende Knobbelzwanen *Cygnus olor* op het IJsselmeer. *Limosa* 64(2): 41-46.
- Esselink H. & Beekman J.H. 1991. Between year variation and causes of mortality in the non-breeding population of the Mute Swan *Cygnus olor* in the Netherlands, with special reference to hunting. In: Sears J. & Bacon P.J. (red.) 1991. Proc. Third IWRB International Swan Symposium, Oxford 1989. WILDFOWL-Supplement No. 1.
- Gronert A. 1991. Schiet maar neer. *De Windbreker* 38 : 1.
- Gronert A. 1991. Niets aan de hand? *De Windbreker* 39 : 20.
- Harrison C. 1977. Elseviers Broedvogelgids. Nesten, eieren en jongen van alle in Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten broedende vogels. Elsevier. Amsterdam - Brussel.
- Hustings M.F.H., Kwak R.G.M., Opdam P.F.M. & Reijnen M.S.M. (red.) 1985. Vogelinventarisatie, achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Natuurbeheer in Nederland deel 3. Pudoc/Vogelbescherming. Wageningen /Zeist.
- Jonkers D.A., Kole R.A. & Taapken J. (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. Hilversum.
- Klippel N.A. 1980. Voorjaargestelling Knobbelzwaan 21 en 22 april 1979. Najaargestelling Knobbelzwaan en Meerkoet 24 en 25 november 1979. *De Korhaan* 14(1): 29-31.
- Lemmens R.H.M.J. 1984. De Knobbelzwaan in Nederland, een lust of een last! Een kwantitatief onderzoek aan Knobbelzwanenschade en bestrijdingstechnieken. Staatsbosbeheer, Inspectie Natuurbehoud. Utrecht.
- Leys H.N. 1982. Knobbelzwanen een probleem? *Spiegel der Natuur* 13(7): 258-264.
- Moolenbeek R.G. 1978. De Knobbelzwaan (*Cygnus olor*) tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Nr. 31. Hilversum. zie ook: *De Korhaan* 12(5): 138-144.
- Niesen H. 1991. Cygnificant. *Argus* 1/2(1991): 40-41.
- Renssen T.A. 1980. Voorkomen, talrijkheid, schade en beheer van Knobbelzwanen (*Cygnus olor*) in Nederland. RIN-rapport 80/12. Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Arnhem-Leersum-Texel.
- Ruitenbeek W. 1981. De Knobbelzwaan: status, schade en bestrijding. *Argus* 6(4): 12+17.
- Ruitenbeek W. & Andersen-Harrild P. 1979. *De Knobbelzwaan*. Kosmos. Amsterdam.
- Ruitenbeek W., Scharringa C.J.G. & Zomerdijk P.J. (red.) 1990. Broedvogels van Noord-Holland. Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland/ Provinciaal Bestuur van Noord-Holland. Assendelft.
- SOVON. 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. Jellema Druk. Almelo.
- Weijer F.H. van de, 1989. De Knobbelzwaan in het Gooi en Omstreken in 1988. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Nr. 62. Hilversum.
- Weijer F.H. van de, 1991. De Knobbelzwaan in het Gooi en Omstreken in 1990. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Nr. 71. Hilversum.

BIJLAGE A

Geïncventariseerde deelgebieden.

- 1 IJmeerkust Vijfhoek - Muiden (tot vaargeul)
- 2 „ Muiden - Muiderberg (tot vaargeul)
- 3 „ Muiderberg - Hollandse Brug (tot vaargeul)
- 4A Naarderbos
- 4B Gooimeer Hollandse Brug - Fort Ronduit (tot vaargeul)
- 4C „ Fort Ronduit (Naarden) - Oud Valkeveen (tot vaargeul)
- 4D „ Oud Valkeveen - pier Huizen (tot vaargeul)
- 4E „ Zuidelijk Flevoland, meerdijk paal 6.3 - 9 (dijkvoet tot vaargeul)
- 4F „ Zuidelijk Flevoland, meerdijk paal 9 - 14 (dijkvoet tot vaargeul)
- 5A Eemmeer Huizerpier - Stichtse Brug (tot vaargeul)
- 5B „ Stichtse Brug oeverlanden + slikveld
- 5C „ Stichtse Brug - Eemmond (tot vaargeul)
- 5E „ Zuidelijk Flevoland, meerdijk paal 14 - 19/ Stichtse Brug (dijkvoet tot vaargeul)
- 7 Noordpolder Beosten Muiden
- 8 Zuidpolder Beosten Muiden
- 10 Binnendijksche, Overscheense, Berger- en Meentpolder
- 11 Keverdijksche Overscheense Polder
- 12 Naardermeer
- 13A Nieuwe Keverdijksche Polder
- 13B „ „ „
- 13C „ „ „
- 14A „ „ „
- 14B „ „ „
- 15A Noorder- of Rietpolder
- 16 Bloemendalerpolder
- 18 Heintjesrak- en Broekerpolder
- 19 Hilversumsche Meent
- 20 Hinderdam
- 21A Amsterdam-Rijnkanaal Al Muiden - Driemond
- 21B „ „ Driemond - Nichtevecht
- 21C „ „ Nichtevecht - Loenersloot
- 22 Aetsveldsche Polder
- 23 Horn- en Kuijerpolder
- 24A Spiegelpolder
- 24B Blijkpolder (restanten)
- 25 Hollandsch Ankeveen Westzijde (Plassen)
- 16A Stichtsch Ankeveen Westzijde (plassen) met Bergse Pad
B als binnengrens
- 27 hollandsch Ankeveen Oostzijde
- 28 Stichtsch Ankeveen Oostzijde
- 29A Hoekerpolder
- 29B Polder Garsten
- 29C Polder Voorburg

- 30A Vecht Muiden A1 - Weesp spoorbrug
- 30B „ Weesp spoorbrug - brug provinciale weg (Uitermeer)
- 30C „ brug provinciale weg - Nichtevecht
- 30D „ Nichtevecht - Overmeer
- 30E „ Overmeer - Vreeland (+ De Nes)
- 31A Horstermeerpolder
- 31B „
- 32 Meer Uiterdijksche Polder
- 33A Polder Dorssewaard
- 33B Kleizuwe
- 34 Kortenhoef Westzijde (plassen)
- 35 Kortenhoef Oostzijde (Oppad, Achter de Kerk)
- 36 's-Gravelandse landgoederen Noord
- 37 „ „ Zuid
- 38B 's-Graveland-Rade
- 39 Wijde Blik
- 40A Het Hol
- 40B Grasland
- 40C Suikerpot, schildersplasjes
- 42 Egelshoek
- 52A Naarden Vesting
- 52B Restjes Westermeent (Naarden)
- 53 Oostermeent + Zanddijk (Naarden)
- 55C Landgoederen Naarden
- 57 onbebouwde gedeelte Oostermeent Huizen, 4de kwadrant
- 58 Oostermeent
- 67 Laarder Waschmeer
- 68 Anna's Hoeve
- 84A Eem Eemmond - Eemdijk
- 84B Eem Eemdijk - A1
- 86B Noordpolder te Veen
- 87A Noordpolder te Veld
- 87B Maatpolder
- 88B Zuidpolder te Veen
- 89 Zuidpolder te Veld
- 90 Amsterdamse Waterleidingsplas
- 91 Loenderveensche Plas
- 92 Vuntus
- 93 Polder Rade
- 94 Drecht
- 95 De Ster
- 97A Loosdrechtsche Plassen Eerste Plas
- 97B „ „ Tweede Plas
- 97C „ „ Derde Plas
- 97D „ „ Vierde Plas
- 99 Breukeleveensche Plas
- 100 Polder Nieuw Loosdrecht
- 101 Achteraf + Eendekooi

BIJLAGE B: De Knobbelzwaan in het nieuws.

DE GOOI & EEMLANDER Dinsdag 25-6-1991

Net zomer in Nederhorst

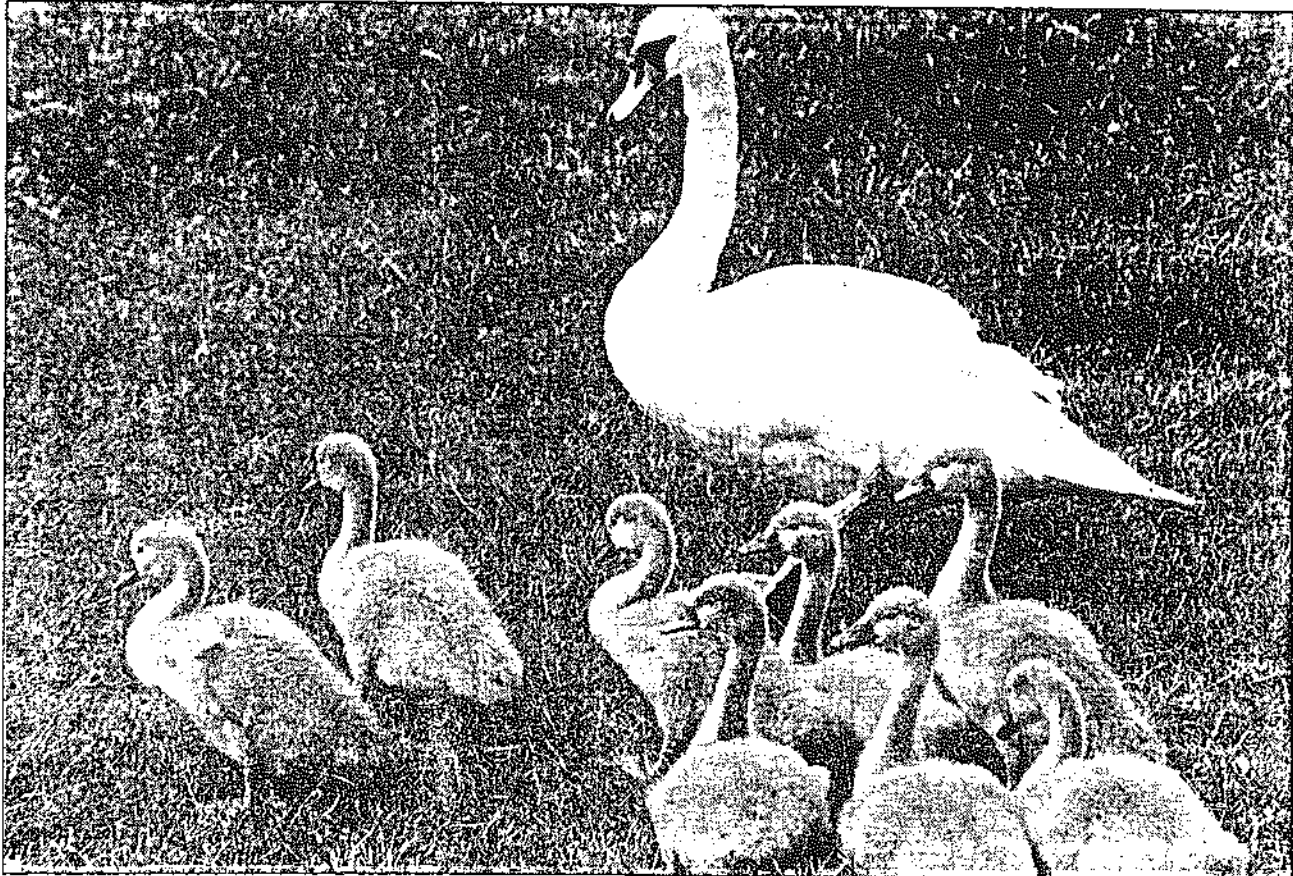

FOTO: TON KASTERMANS

Jong geluk op Huizer singel

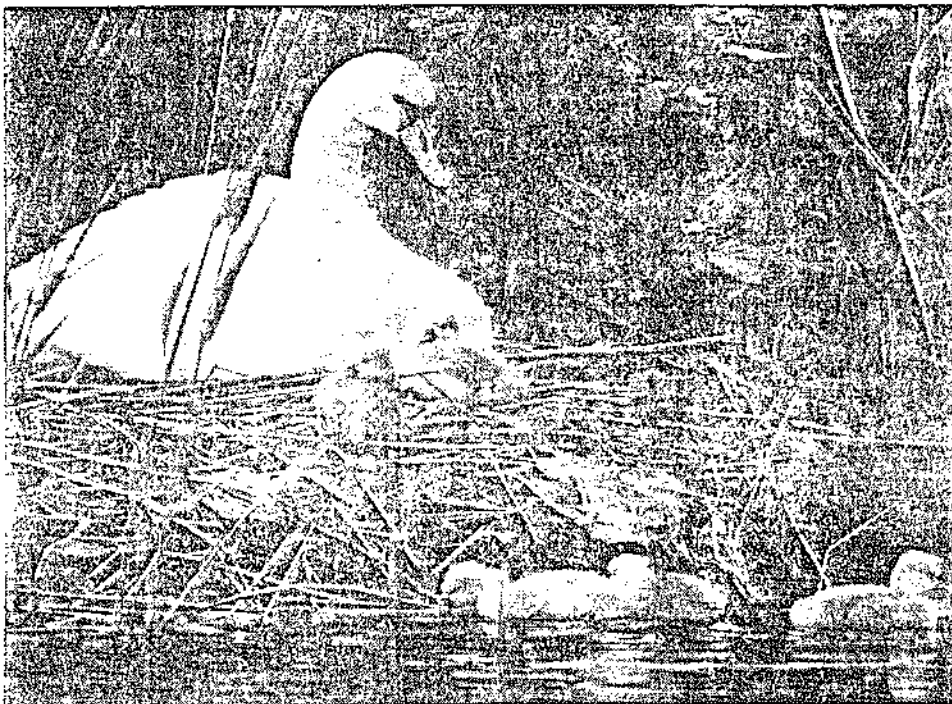

FOTO: TON KASTERMANS

• De natuur trekt zich niets aan van mooi of slecht weer en gaat gewoon haar gang. Ondanks deze donkere dagen voor de zomervakanties loopt moeder zwaan trots naast haar acht wollige kinderen. In het gras bij de Spiegelplas in Nederhorst lijkt het net even of het echt zomer is.

DE GOOI & EEMLANDER
Woensdag 22-5-1991

• Weken van geduldig broeden heeft dit zwanenechtpaar in de singel langs de Huizermaatweg in Huizen dezer dagen de langverwachte gezinsuitbreiding bezorgd. Vijf jongen zijn uit het ei gekropen. De donsig grijze kleintjes waggelden gisteren nog wat onwennig op het nest rond, zorgzaam gadegeslagen door pa en moe. Op de wal trok de jonge familie veel blikjes van voorbijgangers. De burch van de zwanen — twee waterkoeten — hebben inmiddels ook kinderen. Daar werd de geboorte van zes jongen gevierd.

Het jonge geluk inspireerde de mannetjeseenden in de singels blijkbaar tot het doen van toenaderingen tot de vrouwtjes, want er werd druk gesparteld en tikkertje gedaan. Wellicht leiden deze avances over enige tijd tot jonge eenden.

In Noord-Holland straks twintig jagers actief

Zwanen onder vuur

ALKMAAR — Ze 'zingen' met hun vleugels als ze op de wieken gaan. Vanwege hun statige, trotse voorkomen, werden ze eeuwen geleden al opgenomen in verschillende gemeentewapens: knobbelzwanen. Bij duizenden komen ze voor in Nederland en als ergens gras is gezaaid, strijken ze er neer met hun grote zwemvliezen. Ze vreten de akkers kaal en kunnen voor duizenden guldens schade aanrichten. Maar knobbelzwanen zijn en blijven beschermde vogels. Cor van Slijpveld uit Watergang was tot nu toe de enige man in Noord-Holland die deze heesten met een speciale vergunning mocht schieten. Van Slijpveld levert binnenkort zijn vergunning in. De professionele zwanenschutter stopt ermee en zal worden vervangen door twintig jagers. Van Slijpveld is moe van de weerstanden die zijn 'vak' oproepen. De Stichting Kritisch Faunabeheer die Van Slijpveld met acties hard heeft aangepakt, heeft achteraf bezien liever één dan twintig zwanenschutters en het liefste helemaal geen geweren. Wat het ministerie van landbouw betreft, verandert er echter niets aan het 'zwanenbeleid'.

Met een minimum aan afschot een maximum aan wildschade voorkomen. In één zinnetje legt drs. H. de Jong van het onder 'Landbouw' ressorterende Natuur-, Milieu- en Faunabeheer (NMF) uit wat de filosofie is bij het afschieten van zwanen. Van de meer dan 10.000 knob-

belzwanen in Nederland sneuvelen er enige tientallen per jaar door het geweer. Soms zijn het er meer dan honderd. Een beschermde vogel die met toestemming van de overheid wordt neergeschoten? "Van de knobbelzwanen zijn er zoveel, dat het verstandig is om ze te verbodden. Daarbij past een zeker afschot dat de gehele populatie nauwelijks aantast. Bovendien mag er alleen worden geschoten als er duidelijke schade is. Een koppel van vijftig zwanen kan, als je ze laat zitten, pas ingezaaid land ruïneren."

Wildschade

Knobbelzwanen zijn verzot op jong gras. Naast de knobbelzwaan (herkenbaar aan zijn oranje snavel met zwarte knobbel) fourageren ook de wilde en de kleine zwaan (gele vlek op de bovenkant van de snavel) op de boerenakkers. Mocht de wilde of kleine zwaan zich te goed doen aan het jonge gras, dan gaat de zwanenschutter onverrichter zake naar huis en kan de klagen-der boer aankloppen bij de wildschadecommissie. "Die andere soorten komen in zulke kleine aantallen voor, dat we voor die zwanen nooit toestemming geven om ze af te schieten. Bij de knobbelzwaan ligt dat anders."

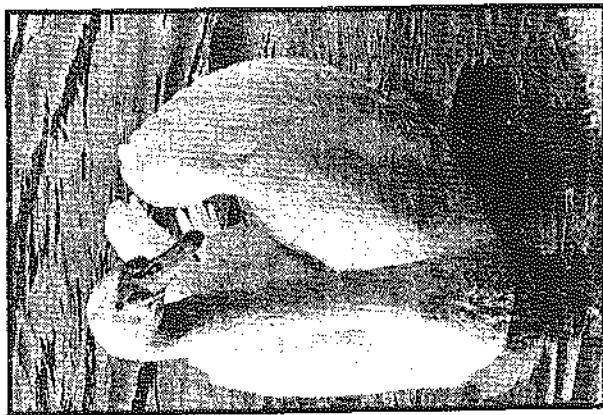
Dat het beleid zoden aan de dijk zet, blijkt volgens landbouw uit het rapport van de wildschadecommissie. Afhankelijk van een zachte of een strenge winter wisselt de scha-

f 180.000. "Vooral smienten zijn een probleem aan het worden", zegt De Jong.

Jagen en natuurbeheer zijn voor De Jong twee zaken die bij elkaar horen. Zelf is hij in het bezit van een jachtakte. "Ik zeg altijd maar dat het een bepaalde manier van extensieve veehouderij is, met een wat aparte manier van oogsten."

Het schieten van de sierlijke zwanen is iets waar jagers volgens De Jong geen plezier aan beleven. "We hadden het aardig geregeld met Van Slijpveld. Een man uit de natuurbeheersing met verstand van zaken en doordat hij bij Staatsbosbeheer werkt, toch de ogen van de overheid." Dat gaat nu veranderen. Het ministerie van landbouw gaat ongeveer twintig jagers een vergunning geven om zwanen die schade aanrichten af te schieten. "Dan kom je logischerwijze bij jagers uit. Naast politie en defensie zijn dat de enige geweerdragers in Nederland." De jagers die zwanen afschieten, doen dat niet op hun eigen jachtgronden. "Dan krijg je situaties dat een boer zegt: 'Ze moeten allemaal dood'. Want anders mag de jager volgend jaar de grond niet meer pachten voor de jacht."

Het schieten van zwanen gebeurt zoals De Jong zegt 'omzichtig'. "Maar niet stiekem. Je moet alleen rekening houden met mensen, zeker nu er zoveel mensen uit de stad op het platteland zijn gaan wonen. De argeuloze fietser die een man een ge-

De knobbelzwaan wordt straks in Noord-Holland door twintig jagers belaagd.

de. In 1987 was het totaalbedrag in Noord-Holland f 254.000, in 1988 f 190.000 en in 1989 f 386.000. De knobbelzwaan valt met schadebedragen van f 2.500 in 1987, niets in '88 en f 11.500 in 1989 in het niet bij smienten en meerkoeten. Die scoorden te zamen in de genoemde drie jaren schadebedragen van respectievelijk f 91.000, f 105.000 en

vervolg 'Zwanen onder vuur'

zich toch af: 'Waar heb dat nou voor nodig'. Wie een zwaan doodschiet moet sterk in zijn schoenen staan. Misschien ook wel omdat zelfs collega-jagers er moeite mee hebben om de mooie vogel neer te paffen. Van Sijpveld: „Dat doe je inderdaad niet voor de lol. Ik heb het nu 24 jaar gedaan, maar ik wil niet in de publiciteit. Daarom ben ik ook gestopt.”

Kritisch Faunabeheer nagelde de zwanenschutter vorig jaar aan de schandpaal. Ten eerste omdat de zwanen volgens de natuurbeschermers wij moeten blijven rondvliegen en ten tweede omdat de schutter zwanen zou hebben verkocht, wat volgens de vergunning niet mag. „Ze hebben zulke lelijke dingen over me gezegd. Ik werd er overal op aangesproken en het was alsof ik de Boerenleenbank had beroofd. De publiciteit van Kritisch Faunabeheer heeft me echt pijn gedaan. Ik heb altijd gewerkt uit oogpunt van natuurbescherming, maar ik ben door Kritisch Faunabeheer afgemaakt”, zegt Van Sijpveld.

Dreigement

Kritisch faunabeheer reageert in eerste instantie verheugd op het feit dat Van Sijpveld zijn geweer — wat de jacht op zwanen betreft — aan de wilgen heeft gehangen. „Goed zo”, roept woordvoerder H. Niesen enthousiast. De natuurbeschermers zijn er echter niet blij mee dat er straks twintig zwanenschutters rondlopen. „Dat voel ik een beetje als chantage, als een dreigement. Het gaat om het principe. Waarom moeten die beesten worden afgeschoten, hoe groot is de overlast en is er geen andere oplossing voor? Mensen die er een geweer op nahouden zeggen altijd dat verjagen het beste werkt als je er een paar neerschiet”, aldus Niesen.

Voor Van Sijpveld is het wat wrang te constateren dat Kritisch Faunabeheer, als er moet worden gekozen tussen twee kwaden, liever kiest voor een situatie met één dan met twintig zwanenschutters. „Maar ook dat is geen blijvende oplossing”, aldus Niesen. Kritisch Faunabeheer voelt wel voor oplossingen waarbij de nesten van de zwanen worden geschud en wat eieren worden weggehaald om 'aanwas' te voorkomen. Landbouw houdt echter vast aan het afschieten zodat de zwanen zich verspreiden en tijdens het grazen minder schade aanrichten.

De Jong: „Maar de zwanen blijven natuurlijk komen en ze blijven gras eten, behalve die paar die afgeschoten worden...”

● RIEN FLORIS

Wie, Wat, Waar - 's Graveland
21-8-1991

DIERENLEED:

Tijdens de verslagperiode werd een schaap aan de Leeuwenlaan door een grote witte hond doodgebeten. De eigenaar van de hond is bekend en de schade wordt geregeld. Een visserman gooide een lijn uit met een lokvisje. De lijn kwam echter om de hals van een zwaan terecht. Bij de pogingen om de lijn los te trekken, kreeg de zwaan het haakje in de hals. De visserman knipte het draad door en verdween. Na de melding hebben wij samen met de brandweer en de dierenambulance de zwaan gevangen (ging niet zo gemakkelijk) en onthaakt. Omdat het dier behoorlijk was geneukt is het via een dierenarts overgebracht naar een vogelopvang.

DE GOOT & EEMLANDER Woensdag
7-8-1991

Geknevelde zwaan gered

'S-GRAVELAND — Dierenambulance, politie en brandweer kwamen gistermiddag aan de Loodijk in 's-Graveland in actie om een zwaan te redden.

Het dier had hals en snavel gekneveld in pogingen zich te ontdoen van een rondzwerfende vislijn met haak en dobber. De medewerkers van de dierenambulance stonden machteloos, omdat de arme vogel weigerde bij de oever te komen.

De ingeschakelde politie trommelde op zijn beurt de brandweer op, die tenslotte over een boot beschikt. De zwaan is uiteindelijk opgenomen in het vogelasiel.

Cygnificant

In december stond in de Alkmaarse Courant een artikel onder de kop 'Zwanen onder vuur.' Daarin legde drs. H. de Jong van de directie Natuur, Milieu en Fauna-beheer (NMF) in Noord Holland omstandig uit hoe, volgens hem door SKF, zijn 'uitstekende' beleid ten aanzien van de knobbelzwanen in het honderd dreigt te lopen.

De afgelopen 24 jaar heeft zwaneschutter van Sijpveld op verzoek van klagende boeren knobbelzwanen geschoten. Nu voelt hij zich echter door SKF aan de schandpaal genageld.

NMF maakt van de gelegenheid gebruik, nog eens hard te roepen, dat schieten noodzakelijk is, maar heeft daarvoor geen overtuigender argumenten dan dat de schade slechts een paar duizend gulden per jaar bedraagt. Waar praten ze dan nog over? Waarschijnlijk kost het schieten meer dan de schade zou hebben bedragen. Voor De Jong, zelf ook jager, zijn natuurbeheer en jacht echter twee zaken die bij elkaar horen. Kan van iemand met zo'n achtergrond een onafhankelijk deskundig oordeel verwacht worden?

In het artikel wordt nogal meewarig gedaan over het afscheid van zwaneschutter van Sijpveld. Het lijkt allemaal zo nuttig en nodig wat hij deed. In het artikel stond echter niet, dat hij, hoewel niet veroordeeld, door de rechtbank schuldig werd bevonden aan het overtreeden van de Vogelwet. Hij zou daarom helemaal niet meer in aanmerking mogen komen voor een vergunning om zwanen te schieten.

Overigens heeft niemand tot nog toe duidelijk gemaakt, waarom er voor hem maar liefst twintig andere schutters moeten komen, in plaats van dat er weer één vergunning verstrekt wordt.

ARGUS 1/2(1991):40-41

Belangrijker is echter, dat men zich realiseert, dat iedere jager, met welke vergunning dan ook, puur uit eigen vrije wil, dus als hobby jaagt. Niemand wordt verplicht te gaan schieten en er bestaan in ons land geen broodjagers meer, gelukkig. De zogenaamde beheerjacht is een verzinsel uit jagerskringen om jacht geaccepteerd te krijgen, en vindt alleen plaats op diersoorten die voor de jacht gekweekt zijn. Jacht en natuurbeheer zijn dan ook twee zaken van tegen-gesteld belang en gelukkig komen steeds meer terrein-beheerders daar achter.

Natuurlijk weet het Ministerie van Landbouw, Natuur-beheer en Visserij dat ook wel, maar daar misbruikt men de jagers maar al te graag als gratis werknemers. Het Rijks-instituut voor Natuurbeheer, dat de minister van advies moet dienen, heeft onderzoek gedaan naar het zwanen-probleem en pleit er voor niet te schieten, niet alleen omdat het geen oplossing zal brengen, maar vooral ook omdat het maatschappelijk volkomen onaanvaardbaar is, dat er zwanen worden geschoten. De Stichting Kritisch Fauna-beheer staat dus bepaald niet alleen en het is een raadsel, waarom het ministerie de adviezen van zijn eigen wetenschappers niet wil opvolgen en de beslissing overlaat aan een jagende plaatselijke ambtenaar. *Harm Nissen*

*Cygnus olor op een
windrig dagje.
(foto: P. Eibers)*

SCHIET MAAR NEER

Op 10 april kwam de eerste melding bij ons binnen: "Er worden knobbelzwanen afgeschoten aan het eind van de Belkmerweg. Een afschuwelijk gezicht. Mag dat allemaal maar zo? Dat kan toch niet".

Informatie bij de Rijkspolitie Schagen leerde ons dat er inderdaad door NMF (Natuur- Milieu- en faunabeheer) in Haarlem een vergunning was afgegeven om een groep van ongeveer 35 zwanen neer te schieten.

De dagen daarna kwamen nog diverse verontruste telefoontjes binnen, want de operatie was niet in één keer klaar. Op 20 april waren de beide jagers nog steeds met hun opdracht bezig. De angstige dieren die aan de geweren wisten te ontsnappen streken neer in natuurreservaat De Abtskolk. Dit tot ongenoegen van de jagers. Die begaven zich schreeuwend en met stokken in het riet slaande in het natuurreservaat om de dieren op te jagen in de hoop dat ze weer op het bewuste weiland zouden neerstrijken.

Het bestuur van DI WINDBREKER zal een brief laten uitgaan naar NMF waarin krachtig geprotesteerd zal worden tegen de gang van zaken.

Hoewel we begrijpen dat een boer niet blij is met zo'n groep zwanen op zijn land dienen eerst andere methoden geprobeerd te worden zoals verjaging of het plaatsen van een aantal vlaggen. Dat is hier niet gebeurd. Schiet maar neer, alsof een dierenleven niet telt. Ongetuigen waaronder kinderen zullen zich het tafereel nog lang herinneren, want een zwaan is taai. Slecht geraakte exemplaren wisten soms te ontsnappen om elders langzaam te krepereen. Wat een geknoei!

Arnold Gronert

Lezers schrijven

UIT SCHAGER COURANT 10/6/91

Zwanenslaching

In het artikel over een 'zwanenslaching' in uw krant van 1 juni geeft de heer Gronert een vertekend beeld van de feiten.

De gang van zaken bij een zwanenslaching is als volgt. Tot voor kort was er voor heel Noord-Holland één officiële zwanenschutter actief. Bij klachten over door verwilderde knobbelzwanen aangerichte schade kon hij tot bestrijding overgaan. De hiervoor benodigde vergunning wordt niet door Natuur, Milieu en Faunabeheer (NMF) verleend, maar door de commissaris van de koningin.

Geïntimideerd door organisaties als Kritisch Faunabeheer (KF) kon deze man zijn taak niet langer voortzetten. Overleg tussen NMF en KF mocht niet baten. Thans zijn er ruim twintig particuliere jagers aangezocht om de taak van de ambtelijk schutter over te nemen. Wanneer ook hun het werken onmogelijk wordt gemaakt, kan de overheid besluiten om aan iedere jacht houder een vergunning af te geven, zoals onder meer in Friesland gebruikelijk is.

Gronert suggereert dat 'met een het geweer gepakt wordt'. Pas wanneer grote troepen zwanen de grasgewassen vertrapten en bevuilden, waardoor het ongeschikt wordt voor stalvoeding of inkruilen, roept de grondgebruiker de hulp in van de jager. Het agrarisch bedrijf is niet zoals de natuurvereniging 'De Windbreker' een vrijetijdsbesteding.

Door de jagers worden alleen de vrijgezelle exemplaren geschoten die veelal in grotere groepen samenleven. De broedperiode is op deze zwanen niet van toepassing.

De opstelling van Gronert en zijn volgelingen belemmert de jagers in de uitoefening van hun taak. Dit wordt hen door de boeren niet in dank afgenomen. De kans bestaat dat hun dan ook de toegang tot landerijen in verband met nestonderzoek wordt ontzegd.

De Regio Consulent K.N.J.V.
ING. A.W. KAMMINGA

NIETS AAN DE HAND?

Het bekend maken door DE WINDBREKER van de zwanenslaching nabij natuurreservaat De Abtskolk van 10 t/m 27 april heeft al heel wat stof doen opwaaien en dat was precies onze bedoeling. Met het naar buiten brengen van deze misstand beogen we dat in de toekomst eerst alle andere mogelijkheden bekeken worden voordat tot neerknallen wordt besloten. Het toepassen van andere methoden heeft in dit geval niet plaatsgevonden.

Half mei heeft het bestuur van DE WINDBREKER de baas bij NMF (Natuur-, Milieu en Faunabeheer) de heer H. de Jong een stevige protestbrief geschreven over het gebeurde. Niet alleen het feit dat er geschoten is maar ook hoe en hoe lang en wat de effecten waren voor het gehele gebied, is in deze brief naar voren gebracht.

Op 13 juni ontvingen we antwoord van de heer De Jong. Hij poogt daarin de zaak te bagatelliseren en in de doofpot te stoppen. Zonder iemand van DE WINDBREKER verder te benaderen komt hij glashard tot de conclusie dat er bij navraag niets gebleken is van laakbare handelingen of onjuist optreden. Wel heeft hij de betrokkenen verzocht om terdege rekening te houden met de aanwezige natuurwaarden en daarmee samenhangende aspecten.

Het bestuur van DE WINDBREKER neemt met deze uitleg geen genoegen. Er gaat een nieuwe brief naar Haarlem. Daarin zal met klem gevraagd worden dat er een grondig onderzoek naar het gebeurde plaatsvindt, waarbij ook DE WINDBREKER gehoord wil worden.

DE WINDBREKER is een serieuze vereniging die

vecht voor instandhouding van een van de mooiste stukjes Noord-Holland. Juist vanuit Haarlem hadden we daarbij op een ruimere visie gerekend.

Arnold Gronert

--*

Lezers schrijven

UIT SCHAGER COURANT 13-6-91

Slaching

De brief van de heer Kamminga over de zwanenslaching vraagt om een reactie. Kamminga doet terecht geen poging om te ontkennen dat de jachtpartijen bij Petten uit de hand gelopen zijn. Het is de plicht van natuurorganisatie De Windbreker om een dergelijke uitwas aan de kaak te stellen. Het verwijt, dat zij het werk van dit soort jagers onmogelijk maakt, is daarom een compliment aan het adres van De Windbreker.

Een in dit gebied wonende boer toonde mij enige gevolgen van het jagerswerk. Van een zwanenest met negen eieren in het natuurreservaat De Abtskolk verdwenen beide ouders, evenals een van de ouders van een naburig nest. De opmerking van Kamminga, namelijk dat de geschoten zwanen niet broedden, is bezijden de waarheid.

Bedenklijk is zijn argument om het aantal vergunninghouders voor de zwanenjacht uit te breiden van twintig tot een ongelimiteerd aantal. En dat omdat de jagers over de schreef zijn gegaan en De Windbreker dat openbaar maakte? Met zijn brief beoogt hij tevens een wig te drijven tussen boeren en natuurbeschermers. Hij negeert het toegenomen wederzijds respect tussen beide partijen.

Ik betwijfel of Kamminga wel namens de jagers in onze regio spreekt, zoals hij door zijn ondertekening als regio-consulent K.N.J.V. suggereert.

RUUD CORSTERS
Petten

Slachting van veertig zwanen wekt woede van Windbreker

Van onze verslaggever

PETTEN — Natuurvereniging De Windbreker is ronduit verholgen over het afschieten van knobbelzwanen in natuurgebied de Abtskolk langs de Belkmerweg in Petten. Jagers hebben daar volgens de Windbreker een ware slachting aangericht. Zeker veertig zwanen zouden op gruwelijke wijze over de kling zijn gejaagd. Reden voor de Windbreker een boze brief te schrijven naar Natuur, Milieu en Faunabeheer (NMF).

„Het is voor ons onverteerbaar wat daar is gebeurd”, aldus vicevoorzitter/pr-man Arnold Gronert. Een en ander heeft zich afspeeld in de periode van medio maart tot eind april. Elke dag verschenen er twee tot drie jager

ten tonele, aldus getuigen. De beesten werden, zo zeggen de mensen van de natuurvereniging, keer op keer opgejaagd om ze daarna neer te schieten. Slecht geraakte exemplaren lie-

ten ze volgens Gronert nog enige tijd leven, om die na het neerschieten van andere zwanen als nog het genadeschot te geven.

Anderen aangeschoten beesten wisten volgens Gronert nog te ontsnappen met een vreselijke doodstrijd tot gevolg. Navraag bij de politie leerde dat de jagers in kwestie wel degelijk een vergunning hadden voor het afschieten van deze vogels. De politie moest echter aan de hand van kentekenregistratie achterhalen wie de jagers waren. 'Merkwaardig', zo typeert Gronert deze gang van zaken.

Zwanen zijn volgens Gronert

in de ogen van boeren schadelijke dieren. „Ze zijn er niet blij mee. De uitwerpselen van zwanen laten een sterke geur achter waardoor koeien niet graag meer voedsel tot zich nemen. Wij vinden het begrijpelijk dat boeren dat niet leuk vinden maar er moeten toch andere manieren zijn dan meteen het geweer te pakken. Wat nu gebeurd is, kan niet door de beugel.

Het was om te beginnen midden in de broedperiode en vlakbij een natuurreservaat. Ze hadden ze net zo goed kunnen verjagen in plaats van bejagen”, aldus Gronert, die NMF inconsequent beleid verwijt omdat ze enerzijds

voorstander is van alles wat groeit en bloeit en anderzijds vergunningen afgeeft voor het afschieten van zwanen.

Gisteren had de Windbreker nog geen antwoord gekregen op het schrijven. Van Natuur, Milieu en Faunabeheer was gisteren niemand voor commentaar bereikbaar.

